

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КОЗІН АНАСТАСІЯ ОЛЕГІВНА

УДК 352:352.07:34:001.891

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ОРГАНАМИ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА
ПРАКСЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Реферат

дисертації на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Гулак Олена Василівна,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
професор кафедри адміністративного та фінансового права

доктор юридичних наук, професор

Кобильнік Дмитро Анатолійович,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри податкового права

доктор юридичних наук, доцент

Наконечна Ірина Володимирівна,

Національна академія служби безпеки України,
професор кафедри загальноправових дисциплін

Захист відбудеться «24» грудня 2025 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03037, м. Київ, просп. Повітряних Сил, 31

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану, набуває неабиякої актуальності, зважаючи на особливості вирішення питань місцевого значення у надскладних умовах.

Процеси децентралізації, трансформація системи публічного управління та посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування в Україні зумовлюють необхідність докорінного перегляду підходів до організації взаємодії між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. В умовах воєнних і поствоєнних викликів, інтеграції України до європейського правового простору, а також модернізації публічного адміністрування, ефективна взаємодія між зазначеними органами постає ключовою передумовою забезпечення належного виконання публічних функцій, підвищення якості управлінських рішень і гарантування прав та свобод людини.

Вирішення питань місцевого значення, що становлять основу сталого розвитку територіальних громад та ефективного функціонування системи публічної влади, можливе лише за умови належної й скоординованої взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, адже від результативності такого адміністративно-правового механізму взаємодії залежить здатність держави забезпечувати збалансоване управління, своєчасне реагування на суспільні потреби та реалізацію публічних інтересів на місцях. Недосконалість чинних інструментів координації, наявність правових прогалин і асиметрія повноважень актуалізують необхідність комплексного теоретичного й праксеологічного дослідження форм і процедур такої взаємодії з метою її подальшого вдосконалення.

Разом з цим, у вітчизняному правовому регулюванні взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування і досі спостерігається низка суттєвих проблем: фрагментарність законодавства, неоднозначність розподілу повноважень, відсутність уніфікованих процедур координації, розмитість статусу сторін взаємодії, обмежений розвиток форм комунікації та недостатня інституційна підтримка співпраці. Усе це спричиняє дублювання функцій, конфлікти компетенцій, зниження ефективності управлінських рішень та нерівномірність розвитку територій. Актуальність дослідження зростає в контексті необхідності дослідження механізмів взаємодії між різними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як фундаментальної умови забезпечення сталого розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена також специфічністю організації публічної влади в місті Києві, яка в умовах правового режиму воєнного стану набула додаткової складності: Київська міська державна адміністрація фактично інтегрована у систему органів місцевого самоврядування, водночас реорганізована у Київську міську військову адміністрацію. Така трансформація спричинила виникнення нових управлінських, правових і процедурних колізій, особливо у частині взаємодії цих інституцій з органами виконавчої влади, що значно загострює потребу у всебічному дослідженні відповідного

адміністративно-правового механізму. Наявні нормативні засади, закріплені у Конституції України, Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про столицю України – місто-герой Київ», а також у регламентних та підзаконних актах, формують складну, багаторівневу й подекуди суперечливу модель організації місцевої влади у столиці. Саме невизначеність статусних характеристик, подвійність функцій окремих органів і відсутність усталених механізмів взаємодії в умовах воєнного стану актуалізують необхідність поглибленого теоретико-правового аналізу та напрацювання науково обґрунтованих підходів до її оптимізації.

Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування безпосередньо впливає на ефективність погоджувальних, дозвільних та контрольно-наглядових процедур, реалізацію державної регіональної політики, підготовку та імплементацію нормативно-правових актів. Недосконалість процедур, відсутність цифровізації процесів та неузгодженість дій суттєво ускладнюють виконання публічних функцій та створюють ризики порушення прав громадян.

Суттєвою детермінантою актуальності є також необхідність імплементації ефективних моделей взаємодії, апробованих у зарубіжних країнах, зокрема у сфері міжмуніципального співробітництва, відповідальності за надання муніципальних послуг та посилення громадського контролю. Україна потребує цілісної адаптації цих механізмів до національного правового середовища з урахуванням власних конституційних засад і політичних реалій.

Особливої гостроти проблематика набуває в умовах відновлення і реінтеграції деокупованих територій, де ефективна взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування стає критичною для відновлення базових функцій управління, забезпечення правопорядку та ефективного використання державних ресурсів. Наявні виклики потребують нового підходу до організації взаємодії зазначених органів та чіткого адміністративно-правового механізму, здатного забезпечити оперативність, узгодженість та відповідальність управлінських рішень.

З урахуванням вищезазначеного, наявні виклики потребують нового підходу до організації взаємодії зазначених органів та чіткого адміністративно-правового механізму, здатного забезпечити оперативність, узгодженість та відповідальність управлінських рішень, що і зумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та визначає її важливе місце у сучасній адміністративно-правовій науці.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Дослідження у частині визначення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади ведуться у різних сферах такої взаємодії як між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування різних рівнів, так і між муніципальними органами місцевого самоврядування та їх виконавчими органами. Питання взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади у частині покращення операційного процесу реалізації повноважень та компетенції органів місцевого самоврядування досліджуються зокрема О.В. Батановим, Л.В. Бондарчуком, Ю.О. Буглаком, Т.С. Гавриленко,

Н.Т. Гончаруком, О.М. Держалюком, Н.В. Заяць, Б.В. Калиновським, Н.В. Камінською, Ю.Б. Капланом, М.А. Кащишин, Ю.М. Кириченком, О.М. Ключевим, М.В. Корнієнком, А.Р. Крусяном, Т.О. Кулик, А.О. Лазор, І.Л. Литвиненко, О.Д. Лазор, І.І. Литвином, О.Ю. Лялюком, Г.В. Макаровим, І.В. Міщуком, Н.В. Мельником, Л.Л. Прокопенком, О.В. Сінькевич, О.А. Смоляром, В.А. Урбанович, Н.В. Федіною, М.Б. Шевців, та іншими.

Науковим підґрунтям дослідження понятійно-категоріального апарату питання взаємодії органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, у тому числі в частині реалізації делегованих повноважень, інших сфер діяльності органів, послуговував також науковий доробок таких науковців як: О.М. Безпалько, Л.А. Білуха, О.В. Джафарова, І.В. Дробуш, О.Ю. Дрозд, Є.В. Дуліба, В.Ю. Гаруст, Є.А. Гетьман, О.В. Гулак, Ю.О. Карпінський, Д.А. Кобильнік, А.В. Ковальова, А.М. Колодій, В.В. Колодяжна, В.І. Ключевський, А.С. Крупник, В.С. Куйбіда, В.І. Курило, К.М. Куркова, В.В. Ладиченко, В.О. Лозінський, Л.І. Луценко-Миськів, Я.Й. Малик, Ю.М. Мальчин, А.А. Манжула, О.Я. Матвійшин, І.В. Наконечна, В.А. Негода, В.Ю. Оксін, Р.І. Панчишина, О.О. Петришин, М.О. Петришина, О.Ю. Піддубний, Н.М. Попадинець, В.В. Попко, Н.С. Самотній, Є.Ю. Соболю, Л.В. Сорока, Д.В. Сухінін, В.Л. Федоренко, О.М. Чернеженко, О.В. Чернецька, Р.В. Шаповал, С.І. Шевченко, К.В. Шкарупа, В.Г. Яцуба, В.А. Яцюк та інші.

Враховуючи велику кількість наукових праць, що розкривають питання правового статусу, компетенції, повноважень та функціональних особливостей органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, теоретичні та практичні питання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в розрізі науки адміністративного права не отримали комплексного наукового аналізу, тож потребують уваги та подальших досліджень. Водночас, серед наукових досліджень, пов'язаних із предметом даного дисертаційного дослідження, пропонуємо виокремити дисертації О.В. Батанова «Муніципальна влада в Україні: конституційно-правові проблеми організації та функціонування» (2011 р.), А.Р. Крусяна «Взаємодія місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в Україні» (1999 р.), Б.В. Калиновського «Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку» (2017 р.), Т.О. Кулик «Конституційні засади взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування (на матеріалах міста Києва)» (2015 р.), В.Д. Чернія «Адміністративно-правове регулювання функціонування системи органів місцевого самоврядування в Україні» (2021 р.), М.А. Кащишин «Повноваження органів місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз» (2020 р.), Т.С. Гавриленко «Еволюція та розвиток функцій Київської міської ради: історико-теоретичний аспект» (2024 р.). Враховуючи суттєвий науковий внесок зазначених вчених у вирішення проблемних аспектів функціонування органів місцевого самоврядування, особливо нагальним питанням залишається проблематика адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади, як у доктринальному аспекті, так і у нормативному, та найголовніше – у

праксеологічному аспекті, тож потребує подальшого ґрунтового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженій Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021; Пріоритетним тематичним напрямом наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертації є комплексне теоретико-правове дослідження адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в Україні за допомогою аналізу правових засад, форм, методів і процедур такої взаємодії, визначення еволюції та сучасної практики функціонування відповідних публічно-правових відносин, узагальнення зарубіжного досвіду та формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення правового та організаційного забезпечення взаємодії зазначених органів.

Відповідно до поставленої мети в дисертації передбачалося вирішення таких *завдань*:

- з'ясувати поняття та сутність взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою визначення останніх у розрізі об'єкту адміністративно-правового дослідження та предмету внутрішньо управлінської діяльності;
- розкрити завдання, функції та принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для формування класифікації сфер і способів визначеної взаємодії;
- визначити правові засади здійснення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою виокремлення адміністративного законодавства як основної правової засади зазначеної взаємодії;
- дослідити генезу становлення публічно-правових відносин щодо взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні для формування етапності і хронології розвитку взаємодії визначених органів;
- надати визначення поняття та розкрити особливості адміністративно-правового механізму взаємодії з метою визначення її суті в рамках взаємодії саме органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади;
- проаналізувати напрями, підстави та види взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою класифікації видів і форм взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади;
- охарактеризувати форми і методи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для дослідження та формування рекомендації щодо механізмів їх реалізації та нормативного закріплення;

- проаналізувати процедури взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування при розробці нормативно-правових актів, які регламентують державну регіональну політику з метою надання рекомендації щодо включення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади до загальнодержавних та муніципальних стратегій, інших програмних документів;

- дослідити взаємодію органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення погоджувальних, дозвільних процедур та контрольно-наглядових процедур з метою визначення характеру та способів відповідних видів взаємодії;

- дослідити взаємодію органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в рамках реалізації власних повноважень органами місцевого самоврядування для визначення особливостей взаємодії представницьких органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів;

- охарактеризувати участь органів виконавчої влади у вирішенні питань місцевого значення в рамках делегування органам місцевого самоврядування повноважень для визначення особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, що делеговані;

- охарактеризувати взаємодію органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час формування та реалізації політики у сфері здійснення місцевого самоврядування з метою ефективного стратегічного планування як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні, зокрема, у частині планування визначеної взаємодії;

- проаналізувати взаємодію органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на прикладі столиці України – міста-героя Києва з метою визначення недоліків і переваг;

- визначити зарубіжний досвід дотримання загальних засад децентралізації та субсидіарності під час взаємодії з органами виконавчої влади органів місцевого самоврядування для виокремлення ефективного зарубіжного досвіду, що може бути імплементований в українське законодавство, що регламентує взаємодію визначених органів;

- навести критерії ефективності здійснення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування шляхом надання рекомендацій для покращення адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади;

- проаналізувати напрями правового та організаційного удосконалення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з метою формування відповідних рекомендацій в рамках предмету дисертаційного дослідження.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувалися загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання, зокрема, діалектичний, формально-логічний, аналізу й синтезу, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний, прогностичний. Застосування *діалектичного* методу дало змогу дослідити суспільні відносини у сфері взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади України у їх єдності та взаємозв'язку, виявити закономірності розвитку взаємодії останніх, а також розглянути динаміку розвитку законодавства у цій сфері (розділи 1, 2, 3). За допомогою *формально-логічного* методу проаналізовано норми чинного законодавства, які регулюють забезпечення адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування (підрозділи 2.1, 2.3, 3.2). Метод *аналізу* та *синтезу* використовувався при з'ясуванні особливостей та тенденцій сучасного адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування (підрозділи 2.1, 2.2). Застосування *системно-структурного* методу дозволило дослідити складові механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування та розкрити їх зміст (розділи 2, 3, 4). *Порівняльно-правовий* метод покладено в основу порівняльного аналізу досвіду зарубіжних держав у сфері адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, що дозволило виявити позитивний досвід адміністративно-правового механізму у цій сфері (розділ 5). *Формально-юридичний* метод дозволив здійснити аналіз дієвості та узгодженості законів та підзаконних актів у сфері забезпечення адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування та виявити низку правових колізій (розділи 2, 3). Застосування *прогностичного* методу дало можливість дослідити наслідки прийняття пропозицій з удосконалення чинного законодавства та внесення змін до системи вітчизняних нормативно-правових актів (розділ 5).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним науковим дослідженням адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, поєднуючи вивчення його теоретико-правових засад, структурних елементів, форм і методів реалізації, процедурної складової та практичних аспектів функціонування. Дослідження охоплює історико-генетичний розвиток відповідних публічно-правових відносин, здійснює порівняльно-правовий аналіз зарубіжного досвіду та визначає критерії ефективності взаємодії. Наукова новизна одержаних результатів знаходить свій прояв у теоретичних положеннях і висновках, які виносяться на захист:

вперше:

—досліджено праксеологічні аспекти адміністративно-правового регулювання взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в Україні шляхом аналізу нормативного закріплення форм, методів та принципів взаємодії, практичних переваг та недоліків її реалізації, надання пропозицій до удосконалення визначеного предмету регулювання;

—запропоновано класифікацію видів взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на загальну взаємодію та спеціальну; до загальної взаємодії запропоновано відносити питання: спільної координації з напрацювання питань щодо навколишнього природного середовища, виконання державних, регіональних і міждержавних екологічних програм; виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень і контроль за цим виконанням з боку органів виконавчої влади; відносини між органами місцевого самоврядування і органами виконавчої влади у частині спрямування діяльності органів місцевого самоврядування у визначених Законом України «Про Кабінет Міністрів України» сферах; до спеціальної взаємодії віднесено такі питання як: особливості виконання делегованих повноважень, їх фінансування; надання органам місцевого самоврядування субсидій; вирішення питання використання природних ресурсів місцевого значення; використання землі; питання надання на місцях безоплатної первинної допомоги; питання подання кандидатур для нагородження державними нагородами; бюджетні питання тощо;

—запропоновано класифікацію функцій взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування шляхом розподілення останніх на основні та додаткові. Основними функціями запропоновано визначати: координаційну як розподіл прав і обов'язків взаємодіючих сторін на час здійснення спільних заходів, що полягає у розробці спільних загальнодержавних чи регіональних програм, стратегій; напрацюванні пропозицій в рамках колегії, робочої групи чи комісії; залученні представників вищезазначених органів до напрацювання актів з питань, що стосуються їх діяльності тощо; нормотворчу, що полягає у поданні органом місцевого самоврядування через органи виконавчої влади законопроектів з питань, що стосуються діяльності органу у порядку, визначеному законом; бюджетну, що полягає у напрацюванні пропозицій до фінансування делегованих повноважень органів виконавчої влади, що здійснюються органами місцевого самоврядування в Україні тощо; природоохоронну, що полягає у спільному вирішенні питань використання природних ресурсів, земель тощо; контрольну, що полягає у здійсненні контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування органами виконавчої влади; захисну функцію, що полягає, зокрема, у дотриманні органами виконавчої влади законодавчо визначеного правила щодо невтручання у здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень тощо; інформаційну функцію, що полягає у необхідності доведення до відома органів місцевого самоврядування актів, прийнятих органами виконавчої влади; дозвільну функцію, що зосереджена у взаємодії представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування, адже ради приймають рішення індивідуального характеру, що мають ознаки дозволів (у сфері містобудування, землекористування тощо), а виконавчі органи рад безпосередньо виконують разом із тим, кому надано дозвіл, відповідні рішення. Додатковими функціями взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пропонуємо визначати: організаційну функцію, що полягає у організації та проведенні спільних нарад, робочих груп, колегій та інших заходів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; управлінсько-розпорядчу функцію, що полягає у документальному забезпеченні процесу взаємодії органів виконавчої влади та

органів місцевого самоврядування; функціональному процесі забезпечення взаємодії, шляхом переведення з Державного бюджету України коштів на субсидії органам місцевого самоврядування, забезпечення фінансування делегованих повноважень тощо; комунікаційну функцію, яка полягає у необхідності обміну інформацією між органами, що мають спільні повноваження, компетенції, спільні процеси тощо;

—запропоновано спеціальні принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування визначати як загальні засади, що використовуються до конкретного виду правовідносин в рамках спільної діяльності чи реалізації спільних та узгоджених процесів зазначених органів; віднесено до спеціальних принципів взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування: принцип спільності інтересів, як принцип, що є основоположним принципом взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, адже передбачає необхідність мати спільні інтереси і потреби, що вирішуються спільною та узгодженою діяльністю в межах і на основі чинного законодавства України; планування та стратегічного планування діяльності, як принцип, що передбачає визначення не лише правового статусу взаємодіючих сторін, а і визначення їх спільних завдань з метою досягнення цілей, передбачених планом діяльності, що є спільним для взаємодіючих сторін, або планом діяльності кожного із взаємодіючих сторін, який обов'язково передбачає необхідні ресурси і дії для реалізації таких спільних завдань; доцільності, як принцип, що забезпечує своєчасність врахування умов, завдань, ресурсів, часових проміжків щодо на шляху реалізації взаємодіючими сторонами спільної мети; принцип доцільності виступає своєрідним фільтром дій і процесів взаємодіючих сторін на шляху до досягнення спільних потреб і інтересів, допомагає відкинути зайві ресурси, визначити необхідний час, відкинути зайвих осіб і визначити найбільш оптимальний шлях для досягнення спільної і узгодженої мети органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як взаємодіючими сторонами; відповідальності, як принципу, який нагадує взаємодіючим сторонам про необхідність дотримуватись домовленостей — узгоджених дій, чинного законодавства України у процесі своєї діяльності; оптимальності, як принцип, використавши який, взаємодіючі сторони можуть знайти найкращий шлях для досягнення спільної мети; єдності, як принцип, що передбачає єдність органів виконавчої влади як єдність усіх її рівнів, єдність прийнятих рішень в рамках загального політичного курсу (цей принцип характерний під час взаємодії місцевих органів виконавчої влади, які одночасно є органами місцевого самоврядування, та органів виконавчої влади інших рівнів); вторинності виконавчої влади, як принцип, зміст якого відображає існування в Україні влади, що обирається народом, та має безпосередні повноваження від народу (виконавча ж влада в Україні таких повноважень не має, створюються первинними органами);

—запропоновано повноваження органів місцевого самоврядування, щодо реалізації яких можлива взаємодія з органами виконавчої влади, класифікувати, зокрема: за правовою природою: на власні повноваження та делеговані повноваження; за сферами реалізації у частині взаємодії з органами виконавчої влади повноваження органів місцевого самоврядування розподіляються на:

організаційно-структурні (організація виконання спільних повноважень); планові (спільна реалізація повноважень також потребує стратегічного планування у вигляді, наприклад, розробки та затвердження соціально-економічних програм, стратегій тощо); нормотворчі; фінансово-бюджетні; звітні та контрольні повноваження;

удосконалено:

–понятійно-категоріальний апарат у сфері адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування в Україні через надання автором визначення поняттям «взаємодія», «повноваження», «компетенція» тощо;

–визначення взаємодії функціонування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у контексті адміністративно-правового дослідження, як процесу впливу (взаємна обумовленість, зміна стану, зовнішнє або внутрішнє відношення зв'язку) одного суб'єкта на іншого у процесі реалізації спільної функції (опосередкований чи безпосередній вплив, спільна причинна залежність); а визначення взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади – як спільної діяльності окреслених суб'єктів адміністративного права, що має правові підстави, реалізується у порядку та межах, визначених чинним законодавством України, з метою реалізації спільних повноважень, інтересів, потреб, завдань;

–визначення поняття «принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» як сформульовані та обґрунтовані основні засади/ правила/ ідеї, що мають на меті створити основу для механізму, організації та реалізації спільної та узгодженої діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

–підходи до розуміння основних форм взаємодії досліджуваних органів публічної влади. Такі основні форми пропонується визначати як: передача повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування (делеговані повноваження); контроль зі сторони органів виконавчої влади за дотриманням органами місцевого самоврядування положень чинного законодавства України; розгляд звернень органів місцевого самоврядування та посадових осіб, які направлені до органів виконавчої влади у встановленому законодавством порядку;

–класифікацію повноважень суб'єктів взаємодії: за джерелом походження на: конституційні повноваження; законодавчі повноваження; делеговані повноваження; за змістом управлінських функцій: нормотворчі повноваження; контрольно-наглядові повноваження; регуляторні повноваження; адміністративно-дозвільні повноваження; координаційні повноваження; за критерієм рівня компетенції на: загальні повноваження; спеціальні повноваження; за територіальною компетенцією на: загальнодержавні повноваження; регіональні повноваження;

дістало подальшого розвитку:

–класифікація принципів взаємодії, які запропоновано розмежовувати за сферами використання, зокрема, пропонується розподіляти принципи взаємодії на загальні, як такі, що можуть бути використані суб'єктами взаємодії під час

здійснення будь-яких правовідносин, та на спеціальні, як такі, що можуть бути використані в рамках реалізації конкретного виду правовідносин;

– визначення поняття «механізм адміністративно-правового регулювання взаємодії», який пропонується розуміти як сукупність адміністративно-правових засобів здійснення взаємного впливу на відносини, що виникають в процесі здійснення органами дій, направлених на реалізацію спільної мети. Пропонуємо до складу такого механізму адміністративно-правового регулювання взаємодії відносини такі елементи як: норми адміністративного права; адміністративні правовідносини; акти, що містять адміністративно-правові норми; акти, що реалізують адміністративні норми чи правовідносини;

– теоретичні положення щодо основних форм взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, до яких пропонується відносити: здійснення державного контролю; передачу окремих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування (делеговані повноваження); координацію спільних дій; звернення органів місцевого самоврядування зі скаргами на неправомірність дій зі сторони органів виконавчої влади;

– визначення основних методів взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, до яких запропоновано віднести методи контролю, координації, планування та інформаційного забезпечення, що здійснюють ефективну організацію, узгодження та реалізацію спільних завдань у межах адміністративно-правових норм;

– адміністративно-правовий статус суб'єктів взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, який пропонується визначати через їхні компетенції, функції, завдання, права та обов'язки у сфері публічного управління, що забезпечують реалізацію адміністративно-правового механізму взаємодії.

Особистий внесок здобувача. Роботу виконано здобувачем самостійно. Положення та висновки, що викладені в дисертації та складають її наукову новизну, розроблено автором особисто. У співавторстві опубліковано три наукові статті: «International cooperation in public control of local governments: lessons for Ukraine» (Amazonia Investiga), в якій дисертанткою розкрито особливості формування та реалізації державної політики при здійсненні громадського контролю за функціонуванням органів місцевого самоврядування, та співвідношення відповідного регулювання в Україні і країнах-членах Європейського Союзу; «Theoretical Foundations and European Integration Perspectives» (European Journal of Sustainable Development), в якій авторкою досліджено проблемні питання реформування місцевого самоврядування та важливості використання зарубіжного досвіду; «Implementation of European standards in the activities of local government bodies» (Edelweiss Applied Science and Technology), де описано проблемні питання впровадження європейських стандартів у діяльність місцевого самоврядування в Україні. Ідеї та положення, які належать співавторам, у дисертації не використовувались.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – сформульовані висновки і пропозиції враховані як при розробленні проектів відповідних нормативно-правових актів, так і проведенні їх правової експертизи;

– *правозастосовній діяльності* – для покращення діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

– *освітньому процесі* – при викладанні дисципліни «Адміністративне право та процес: доктринальні та практичні проблеми» та підготовці відповідних навчально-методичних матеріалів (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі аспекти та висновки було оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях (круглих столах): «Ключові функції взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування». (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.); «Сутність взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як об’єкт адміністративно-правового дослідження та предмет внутрішньо управлінської діяльності» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.); «Магдебурзького право, як історичний прообраз сучасної моделі органів місцевого самоврядування» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 р.); «Завдання взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.); «Принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» (м. Київ, 4–5 червня 2024 р.); «Розвиток публічно-правових відносин щодо взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на території України в XX столітті» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.); «Форми взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» (м. Київ, 18–19 лютого 2025 р.); «Теоретико-правова характеристика адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» (м. Київ, 4–5 червня 2025 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, які об’єднують сімнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 393 сторінки. Список використаних джерел налічує 400 найменувань і займає 45 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, вказано на зв’язок роботи з науковими планами, поставлено мету, завдання, визначено об’єкт, предмет і методологію дослідження, розкрито новизну, наукове й практичне значення одержаних результатів, вказано на їхню апробацію та публікації автора з теми дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» складається з чотирьох

підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Поняття та сутність взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як об'єкт адміністративно-правового дослідження та предмет внутрішньо управлінської діяльності» проаналізовано адміністративно-правову природу та зміст взаємодії органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади, що в Україні ґрунтується на законодавчо визначених повноваженнях, включно з делегованими функціями, які передбачають спільну участь обох сторін. Визначено, що до системи органів місцевого самоврядування належать представницькі органи та їх виконавчі структури, тоді як органи виконавчої влади утворюють єдину систему державного управління, до якої не входять допоміжні консультативні органи. Проаналізовано наукові підходи до розуміння органу місцевого самоврядування, які акцентують на його організаційній самостійності, наділенні владними повноваженнями та фінансовій автономії.

Досліджено еволюцію поняття «взаємодія» у юридичній, управлінській та соціальній науці, де воно характеризується як процес узгодженого впливу суб'єктів один на одного з метою виконання спільних завдань. На підставі позицій сучасних дослідників взаємодію визначено як стійкі, систематичні й скоординовані зв'язки, що забезпечують спільне функціонування органів влади, формують внутрішньосистемні механізми управління та зумовлюють взаємні зміни в їх діяльності. Встановлено, що така взаємодія може здійснюватися у широкому (спільні узгоджені дії) та вузькому (комплекс планових заходів у визначеній сфері) значеннях.

Досліджено, що органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади є автономними, але водночас взаємопов'язаними елементами системи публічної влади, що мають спільну мету – забезпечення належного управління та добробуту територіальних громад. Виявлено ключові проблеми їхньої взаємодії: нечіткість розмежування повноважень, відсутність усталених правових механізмів координації та недостатній контроль за виконанням делегованих функцій. Наголошено, що формування узгодженого механізму взаємодії є необхідною умовою ефективного державного управління та стабільного розвитку держави.

У підрозділі 1.2 «Завдання, функції та принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» визначено, що мета діяльності будь-якого органу публічної влади зумовлюється нормативно визначеними завданнями, а тому реалізація завдань, що потребує узгоджених дій, ресурсів або впливу двох органів, становить їх взаємодію. Завдання органів виконавчої влади та місцевого самоврядування закріплені на рівні Конституції України та спеціальних законів, що формують підстави для визначення спільних завдань і, відповідно, спільної мети їх діяльності. Наукові підходи до тлумачення завдань і функцій підкреслюють, що мета не тотожна завданню, оскільки останні становлять конкретизовані кроки, необхідні для її досягнення.

Завдання взаємодії в контексті внутрішньоуправлінських процесів розкриваються через підтримання сталого режиму функціонування систем, виконання спільних програм і рішень у межах законодавства. У практиці органів

виконавчої влади та місцевого самоврядування вони охоплюють широкий спектр питань – від координації та виконання делегованих повноважень до розроблення нормативних актів, реалізації бюджетної політики, природоохоронної діяльності, контролю та інформаційного забезпечення. Сукупність основних і додаткових функцій цих органів формує зміст взаємодії, визначає її напрями та інструменти.

Організація взаємодії ґрунтується на системі принципів, що відображають об'єктивні закономірності та правила спільної діяльності. У науковій літературі принципи розглядаються як вихідні засади, що визначають зміст процесів та їх нормативну основу. Принципи взаємодії поділяються на загальні – верховенства права, законності, публічності, відповідальності – та спеціальні, що стосуються особливостей функціонування органів виконавчої влади й місцевого самоврядування. Саме їх дотримання забезпечує узгодженість дій, організаційно-правову впорядкованість та ефективне досягнення спільних цілей у публічному управлінні.

У підрозділі 1.3 «Правові засади здійснення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та місце в останньому адміністративного законодавства» визначено, що зміст та обсяг делегованих повноважень органів місцевого самоврядування формуються під впливом моделі їх взаємодії з органами виконавчої влади, що зумовлює потребу в чіткішому нормативному закріпленні механізмів такої співпраці. Встановлено, що в науковому дискурсі відсутня єдність підходів до розмежування автономії місцевого самоврядування та інтегрованості його в загальнодержавну систему публічної влади, що створює підґрунтя для суперечностей у практиці реалізації повноважень.

У межах роботи проаналізовано змістовні та процедурні аспекти взаємодії органів виконавчої влади й місцевого самоврядування, що дозволило з'ясувати ключові проблеми: нечітке правове розмежування компетенцій, фрагментарність координаційних процедур, дублювання функцій та недостатню структурованість форм співпраці. Узагальнено основні підходи до вдосконалення взаємодії, серед яких – розвиток координаційно-погоджувальних механізмів, удосконалення процедур планування, підвищення ефективності інформаційної взаємодії та посилення інституційної спроможності місцевих органів.

На підставі проведеного аналізу обґрунтовано, що взаємодію органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади доцільно розглядати як комплекс організаційно-правових інструментів, спрямованих на узгоджене виконання завдань місцевого та державного значення. Запропоновано удосконалити правове регулювання взаємодії шляхом законодавчого визначення форм і методів співпраці, встановлення механізмів відповідальності за виконання делегованих повноважень, оптимізації процедур координації та створення стабільних інституційних платформ взаємодії. З'ясовано, що реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності публічного управління, посиленню інституційної спроможності територіальних громад та забезпеченню сталого розвитку на місцевому рівні.

У підрозділі 1.4 «Гене́за становлення публічно-правових відносин щодо взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в Україні» проаналізовано основні етапи становлення та розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні в період незалежності, що включає: 1990–1996 рр. – становлення інститутів до ухвалення Конституції України; 1996–2014 рр. – розвиток конституційних засад виконавчої влади та місцевого самоврядування; з 2014 р. і до сьогодні – реформування інститутів та децентралізацію.

Визначено, що історичні періоди європеїзації та русифікації впливали на взаємодію органів влади, а вплив зарубіжних країн як прискорював, так і стримував розвиток цієї взаємодії. Наголошено, що на сучасному етапі ефективний вплив європейських країн став важливим чинником активного реформування державного сектору.

Розроблено та запропоновано концептуальні засади подальшого реформування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема стимулювання професійної взаємодії, посилення інституційної спроможності та чіткого розмежування повноважень. Вказано, що прийняті нормативно-правові акти сприятимуть оптимальному функціонуванню цих інституцій та започаткують новий етап їхньої взаємодії.

Розділ 2 «Характеристика адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Поняття та особливості адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» проаналізовано правове регулювання та практику взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні, зокрема у сферах соціально-економічного розвитку, бюджету, управління комунальною власністю, містобудування, освіти, охорони здоров'я, земельних відносин та соціального захисту. Визначено, що існуюче законодавство, зокрема Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», не завжди забезпечує чітке розмежування повноважень, що створює ризики недосконалого нормативного регулювання та неузгодженості у фінансовому і адміністративному забезпеченні делегованих функцій.

Визначено, що власні повноваження органів місцевого самоврядування включають питання, які вони здійснюють самостійно та несуть за них відповідальність, а делеговані – реалізацію функцій держави у взаємодії з органами виконавчої влади. Проаналізовано проблеми у сфері бюджету, управління комунальною власністю та землекористування, зокрема невизначеність розподілу повноважень та фінансових ресурсів, а також відсутність законодавчого регулювання спільної власності територіальних громад.

Розроблено та запропоновано класифікацію повноважень органів місцевого самоврядування, щодо реалізації яких можлива взаємодія з органами виконавчої влади, за правовою природою (власні та делеговані) та за сферами реалізації (організаційно-структурні, планові, нормотворчі, фінансово-бюджетні, звітні та

контрольні). Вказано, що така взаємодія забезпечує ефективне виконання функцій органів місцевого самоврядування та сприяє оптимізації управління державними і комунальними ресурсами.

У підрозділі 2.2 «Напрями, підстави та види взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» проаналізовано правові та адміністративно-правові аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, визначено її ключові ознаки, серед яких нормативно-правова підстава, узгодженість спільних процесів, наявність спільних цілей та відповідальності, строковість взаємодії, законодавча регламентація та спрямованість на прогрес і покращення іміджу державних інституцій. Розглянуто різновиди взаємодії, зокрема загальну, спеціальну та взаємодію представницьких органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади, та визначено їхні функції у реалізації делегованих повноважень, фінансовому забезпеченні, координації діяльності й контролі за дотриманням законодавства.

У роботі визначено специфіку взаємодії органів місцевого самоврядування з органами Національної поліції у сфері забезпечення громадської безпеки та правопорядку, зокрема під час правового режиму воєнного стану. Запропоновано виділяти організаційну, інформаційну, контрольну та матеріально-технічну форми співпраці, що дозволяють забезпечити ефективне виконання спільних завдань, обмін інформацією та координацію дій з урахуванням територіальних і часових параметрів. Проаналізовано міжнародний досвід створення муніципальних правоохоронних установ, що функціонують спільно з органами місцевого самоврядування, та визначено можливість його адаптації в Україні для підвищення ефективності правопорядку в громадах.

Визначено, що розвиток громадського контролю є невід'ємним елементом ефективної взаємодії та демократичного управління. Запропоновано інтеграцію сучасних європейських стандартів контролю, механізмів громадських слухань, участі представників громади у прийнятті рішень, а також налагодження діалогу між громадянським суспільством і владою. Проаналізовано роль громадських об'єднань у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, забезпеченні дотримання законодавства та захисті спільних інтересів, що сприяє формуванню стабільних і ефективних моделей співпраці на всіх рівнях управління.

У підрозділі 2.3 «Форми і методи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» охарактеризовано правові та адміністративно-правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, визначено її ключові ознаки, зокрема нормативно-правову основу, узгодженість процесів, наявність спільних цілей і відповідальності, законодавчу регламентацію та спрямованість на підвищення ефективності державного управління. Розроблено класифікацію форм взаємодії, зокрема загальної, спеціальної та взаємодії представницьких органів місцевого самоврядування з місцевими органами виконавчої влади, та визначено їхні функції у реалізації делегованих повноважень, фінансовому забезпеченні, координації та контролі за дотриманням законодавства.

У роботі запропоновано виділяти організаційну, інформаційну, контрольну та матеріально-технічну форми співпраці органів місцевого самоврядування з Національною поліцією для забезпечення громадської безпеки та правопорядку, зокрема під час воєнного стану. Проаналізовано міжнародний досвід функціонування муніципальних правоохоронних установ і визначено можливості його адаптації в Україні для підвищення ефективності правопорядку на територіях громад.

Визначено, що розвиток громадського контролю є невід'ємним елементом демократичного управління. Запропоновано інтеграцію європейських стандартів контролю, механізмів громадських слухань та участі громади у прийнятті рішень, а також налагодження діалогу між громадянським суспільством і владою. Розроблено рекомендації щодо участі громадських об'єднань у контролі за діяльністю органів місцевого самоврядування, що сприяє формуванню стабільних і ефективних моделей співпраці на всіх рівнях управління.

Розділ 3 «Адміністративні процедури взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Адміністративно-правовий статус суб'єктів взаємодії та його характеристика»* досліджено адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади на місцях та органів місцевого самоврядування, визначено їхні ключові функції, завдання, права та обов'язки у сфері публічного управління. Розроблено класифікацію повноважень за джерелом походження, змістом управлінських функцій, рівнем компетенції та територіальною компетенцією, що включає конституційні, законодавчі та делеговані повноваження, а також нормотворчі, контрольні-наглядові, регуляторні, адміністративно-дозвільні та координаційні функції.

Запропоновано визначати «повноваження органів місцевого самоврядування» як перелік прав та обов'язків рад та їх виконавчих органів, закріплених законодавчо чи на рівні підзаконних актів, а «компетенцію органів місцевого самоврядування» – як межі реалізації цих повноважень. Розроблено рекомендації щодо чіткого розмежування власних та делегованих повноважень, що забезпечує баланс між централізацією державного управління та автономією місцевого самоврядування, а також зменшує дублювання функцій і підвищує ефективність муніципального управління.

Визначено, що ефективна взаємодія органів виконавчої влади та місцевого самоврядування потребує координації діяльності на всіх рівнях, врахування територіальних особливостей та впровадження демократичних механізмів участі громадян. Запропоновано впровадження оптимізованих моделей розподілу повноважень, що забезпечують реалізацію владних функцій у різних сферах (соціальна політика, правопорядок, охорона довкілля, економічний розвиток) та баланс між централізованим управлінням і автономією територіальних громад.

У підрозділі 3.2 *«Процедури взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування при розробці нормативно-правових актів, які регламентують державну регіональну політику»* розроблено науково обґрунтовану модель державної стратегії регіонального розвитку України, яка визначає пріоритети соціально-економічного, гуманітарного, екологічного та

культурного розвитку регіонів. Запропоновано інтеграційний підхід до планування, що передбачає розробку стратегій розвитку на державному, регіональному та територіальному рівнях, визначення функціональних типів територій та механізмів фінансування, а також етапів оцінювання ефективності реалізації стратегічних цілей.

В межах дослідження визначено ключові напрями соціально-економічного та екологічного розвитку регіонів, включно з використанням природних, матеріальних і трудових ресурсів, відновленням інфраструктури, підтримкою культурних ініціатив та збереженням біорізноманіття. Запропоновано механізми взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування для забезпечення координації зусиль, застосування кращих практик і врахування місцевих особливостей, що підвищує ефективність державної регіональної політики.

Обґрунтовано комплексний підхід до регіонального розвитку, який поєднує технологічну, економічну, соціальну та екологічну складові. Визначено, що стійкий розвиток регіонів та підвищення якості життя населення досягається лише через системне планування та збалансовану взаємодію різних сфер, із залученням громадян до процесу прийняття рішень і моніторингу реалізації стратегій, що забезпечує комплексний розвиток територій і країни в цілому.

У підрозділі 3.3 «Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення погоджувальних, дозвільних та контрольних наглядових процедур» розроблено науково обґрунтовану концептуальну модель аналізу дозвільних процедур, яка передбачає систематизацію правових норм, гармонізацію нормативно-правової бази та визначення єдиної термінології для забезпечення ефективного функціонування дозвільної системи. Запропоновано методичні підходи до підвищення прозорості процедур, мінімізації корупційних ризиків та впровадження діджиталізації і автоматизації процесів, що дозволяє зменшити бюрократичні бар'єри та підвищити доступність адміністративних послуг.

В межах дослідження визначено ключові напрями оптимізації дозвільних процедур, включно з прискоренням розглядом заяв, мінімізацією регуляторного навантаження та впровадженням принципу «єдиного вікна» для заявників. Запропоновано механізми взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що забезпечують чітке розмежування повноважень, гармонізацію правового регулювання та координацію адміністративних процесів, підвищуючи ефективність публічного адміністрування та зменшуючи корупційні ризики.

Визначено комплексний підхід до вдосконалення дозвільної системи, який інтегрує правові, організаційні та процедурні аспекти. Визначено, що ефективне функціонування цієї системи досягається через системне планування, цифровізацію адміністративних процедур та залучення громадян до моніторингу, що сприяє підвищенню прозорості, законності та якості надання адміністративних послуг.

Розділ 4 «Особливості здійснення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за окремими підставами» складається

із трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 «Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в рамках реалізації власних повноважень органами місцевого самоврядування» йдеться про правовий статус та функціонування органів місцевого самоврядування в Україні, які наділені власними, делегованими та виключними повноваженнями. Розроблено класифікацію повноважень органів місцевого самоврядування з урахуванням законодавчих норм та доктринальних позицій науковців, що дозволяє визначити специфіку їх діяльності, підзвітність і межі відповідальності, а також роль територіальної громади у формуванні місцевої влади.

Запропоновано механізми взаємодії органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій у межах делегованих повноважень, що охоплюють соціально-економічний розвиток, інвестиційну діяльність, управління природними ресурсами, інфраструктуру, культуру та безпеку. Визначено, що такий поділ забезпечує ефективну реалізацію державних і місцевих програм розвитку та сприяє збалансованому поєднанню державних і місцевих інтересів.

У роботі обґрунтовано, що власні та виключні повноваження органів місцевого самоврядування забезпечують самостійне виконання функцій у межах закону, а делеговані повноваження потребують координації з органами виконавчої влади. Визначено комплексний підхід до реалізації цих повноважень, який передбачає системне планування, контроль за виконанням, залучення громадян до прийняття рішень та моніторинг ефективності, що сприяє підвищенню інституційної спроможності місцевих органів влади та розвитку територіальних громад.

У підрозділі 4.2 «Участь органів виконавчої влади у вирішенні питань місцевого значення в рамках делегування органам місцевого самоврядування повноважень» визначено, що ефективне функціонування місцевого самоврядування потребує делегування повноважень органам місцевої влади з одночасним забезпеченням контролю та фінансування з боку держави. Проаналізовано міжнародний досвід Франції, Польщі, Німеччини, Данії та Фінляндії, де децентралізація повноважень супроводжувалася наданням ресурсів, розвитком міжмуніципального співробітництва та оптимізацією адміністративно-територіальної структури, що дозволило підвищити ефективність надання послуг та зміцнити демократичні механізми управління.

Розроблено науково обґрунтовані напрями реформування місцевого самоврядування в Україні, що передбачають розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевими радами різних рівнів, посилення фінансової спроможності територіальних громад, визначення правового статусу комунальної власності, вдосконалення міжбюджетних відносин та адміністративно-територіального устрою. У цьому підрозділі також визначено проблеми реалізації делегованих повноважень, включно з відсутністю ефективної взаємодії між органами місцевого самоврядування та державними адміністраціями та недостатньою автономією громад.

Запропоновано комплексний підхід до розвитку місцевого самоврядування в Україні, що включає впровадження інституту префектури, посилення інституційної спроможності органів місцевої влади та їх асоціацій, розвиток форм прямого народовладдя, підвищення професійного рівня державних службовців і забезпечення фінансової незалежності громад. Вказано на необхідність гармонізації законодавства з міжнародними стандартами, передусім Європейської хартії місцевого самоврядування, та впровадження системного планування для досягнення збалансованого та сталого розвитку територій.

У підрозділі 4.3 *«Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час формування та реалізації політики у сфері здійснення місцевого самоврядування»* сформульовано визначення політики у сфері місцевого самоврядування як сукупності концептуально осмислених ідей, що визначають стратегічні орієнтири для суб'єктів відносин у процесі її формування та реалізації. Розроблено систему інституційних, нормативно-правових та організаційно-управлінських складових цієї політики, що забезпечують реалізацію прав громадян, децентралізацію влади та координацію між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування. Запропоновано структуру політики за блоками: доктринальним, нормативним, організаційно-управлінським та практичним, що дозволяє системно оцінювати її ефективність та вплив на сталий розвиток територіальних громад.

У підрозділі також визначено законодавчі та нормативні основи державної політики у сфері місцевого самоврядування, серед яких ключову роль відіграють Конституція України, Закони «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про засади державної регіональної політики», а також міжнародні стандарти, зокрема Європейська хартія місцевого самоврядування. Розроблено механізми координації дій органів влади та делегування повноважень місцевим громадам, що забезпечують ефективне управління соціально-економічним, культурним і політичним розвитком територій, а також нормативну інституціоналізацію правових процедур у сфері місцевого самоврядування.

Запропоновано практичні заходи реформування та розвитку місцевого самоврядування в умовах децентралізації та воєнного стану, включаючи удосконалення адміністративно-територіального устрою, розширення повноважень територіальних громад і формування нових інституційних гарантій. Розроблено План відновлення місцевого самоврядування після воєнних дій, що передбачає вдосконалення системи виборів, чіткий розподіл повноважень між рівнями влади, підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування та створення умов для стійкого функціонування територіальних громад в сучасних соціально-політичних умовах.

У підрозділі 4.4 *«Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на прикладі столиці України – міста-героя Києва»* проаналізовано правове та організаційне регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на прикладі м. Києва, враховуючи особливий правовий статус столиці. Розроблено систематизацію форм і методів взаємодії Київської міської ради та Київської міської державної

адміністрації (КМДА), включаючи правові, організаційні та матеріально-технічні засоби, а також контрольні механізми, які забезпечують реалізацію повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в межах делегованих компетенцій. Запропоновано класифікацію методів контролю за діяльністю Київради та КМДА за об'єктом, рівнем та предметною сферою, що дозволяє забезпечити системний контроль фінансових, адміністративних та делегованих функцій органів місцевого самоврядування.

Сформульовано правові та організаційні засади надання муніципальних послуг у місті Києві, що реалізуються через систему функцій органів місцевого самоврядування, враховуючи потреби громадян і вимоги цифровізації. Розроблено класифікацію публічних, адміністративних та муніципальних послуг, а також методів їх надання, включаючи електронні сервіси, що забезпечують доступність послуг та підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування. Запропоновано інтегровану модель взаємодії державних і муніципальних органів у наданні послуг, що враховує міжнародний досвід, зокрема практику Швеції щодо автономності муніципалітетів та цифровізації процесів.

Запропоновано принципи планування та упорядкування взаємодії Київської міської ради і КМДА з органами виконавчої влади через спільні стратегії та плани заходів. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення доступу громади до формування структури КМДА та підвищення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Запропоновано оптимізацію системи контролю та комунікацій із залученням цифрових технологій, що дозволяє підвищити ефективність реалізації делегованих повноважень та муніципальних функцій у місті Києві.

Розділ 5 «Шляхи удосконалення правового регулювання адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 5.1 *«Зарубіжний досвід дотримання загальних засад децентралізації та субсидіарності під час взаємодії з органами виконавчої влади органів місцевого самоврядування»* охарактеризовано концептуальні положення щодо проблеми об'єднання громад для ефективного надання муніципальних послуг: відсутність ресурсного об'єднання обмежує автономію та якість послуг, що стимулює звернення до центральної влади. На прикладі країн Скандинавії розроблено моделі міжмуніципальної кооперації та добровільних злиттів, що дозволяють підвищити ефективність надання соціальних, освітніх та медичних послуг при збереженні автономії громад. Запропоновано враховувати досвід Норвегії, Фінляндії, Данії, Швеції та Ісландії у підвищенні якості муніципальних послуг через цифровізацію, партнерство з приватним сектором та чітке законодавче закріплення повноважень.

Сформульовано порівняльний аналіз адміністративно-територіальних моделей Німеччини, Франції та Польщі, де розроблено принципи гнучкого управління на рівні муніципалітетів, департаментів, земель і воєводств. У Німеччині запроваджено багаторівневу систему з чітким розмежуванням компетенцій і гарантією фінансової автономії громад; у Франції – систему

комун, департаментів і регіонів із балансом централізованого контролю та місцевої самостійності; у Польщі – трирівневу модель місцевого самоврядування для зміцнення громад та підвищення фінансової спроможності. Запропоновано ці моделі як орієнтири для побудови ефективної системи місцевого самоврядування в Україні.

Сформульовано рекомендації щодо впровадження реформи децентралізації в Україні на основі європейського досвіду: розроблено підходи до оптимізації розподілу повноважень між центральною та місцевою владою, забезпечення автономії територіальних громад та підвищення ефективності управління на місцях. Запропоновано враховувати принцип субсидіарності, цифровізацію муніципальних послуг, громадську участь та партнерство з приватним сектором, а також провести широке громадське обговорення для формування моделі місцевого самоврядування, що відповідатиме українським адміністративно-територіальним реаліям.

У підрозділі 5.2 *«Критерії ефективності здійснення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування»* проаналізовано правові та організаційні засади взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на прикладі м. Києва, враховуючи особливий правовий статус столиці. Розроблено систематизацію форм і методів співпраці Київської міської ради та Київської міської державної адміністрації, включаючи правові, організаційні та матеріально-технічні засоби, а також контрольні механізми, що забезпечують реалізацію делегованих повноважень.

Запропоновано класифікацію публічних, адміністративних та муніципальних послуг і методів їх надання, зокрема через електронні сервіси, що підвищують ефективність роботи органів місцевого самоврядування. Розроблено інтегровану модель взаємодії державних і муніципальних органів у наданні послуг з урахуванням міжнародного досвіду, що дозволяє забезпечити доступність та якість муніципальних сервісів.

Сформульовано принципи планування та упорядкування взаємодії Київради і КМДА з органами виконавчої влади через спільні стратегії та плани заходів. Розроблено рекомендації щодо підвищення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та вдосконалення доступу громади до управлінських процесів. Запропоновано оптимізацію системи контролю та комунікацій із використанням цифрових технологій для ефективного виконання делегованих повноважень і муніципальних функцій.

У підрозділі 5.3 *«Напрями правового та організаційного удосконалення взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування»* охарактеризовано сутність місцевого самоврядування як виду публічної влади та його роль у забезпеченні балансу державних, суспільних, економічних і місцевих інтересів. Виокремлено ключові проблеми взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, зокрема нечітке розмежування повноважень, неузгодженість контролю та недостатнє фінансування делегованих завдань, що негативно впливають на ефективність управління на місцевому рівні.

Розроблено концептуальні підходи до організаційної та правової взаємодії органів публічної влади, що передбачають координацію та консолідацію діяльності місцевих органів влади та державних адміністрацій, а також механізми передачі делегованих повноважень із одночасним контролем за їх виконанням. Окрему увагу приділено створенню спеціальних дорадчих, консультаційних та координаційних органів, що забезпечують участь у спільних заходах, проектах та програмах місцевого розвитку.

Запропоновано шляхи удосконалення взаємодії, які включають доповнення законодавства щодо чіткої регламентації повноважень, впровадження ефективної системи фінансової та матеріальної підтримки органів місцевого самоврядування, а також забезпечення методичної допомоги та професійного розвитку посадових осіб. Наголошено на необхідності дотримання принципів законності, пропорційності контролю, єдності соціальних і економічних цілей, що сприятиме підвищенню ефективності управління та реалізації права громадян на місцеве самоврядування.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування. Основне завдання роботи полягало в обґрунтуванні теоретичних положень і формулюванні напрямів удосконалення законодавства у цій сфері. У результаті сформульовано такі висновки, пропозиції та рекомендації, що мають як теоретичне, так і прикладне значення.

1. За результатами дослідження становлення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади запропоновано структурувати основні етапи становлення та розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в незалежній Україні: 1) 1990–1996 рр. (становлення інститутів до ухвалення Конституції України); 2) 1996–2014 рр. (розвиток конституційних засад виконавчої влади та місцевого самоврядування); 3) з 2014 р. і дотепер (реформування інститутів, децентралізація України). Запропоновано тезу, що періоди європеїзації і русифікації, як періоди впливу, у тому числі на взаємодію органів, були характерні на територіях сучасної України у різні історичні періоди, а вплив зарубіжних країн як пришвидшував розвиток взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, так і призупиняв його. Однак наразі ефективний вплив європейських країн став важливим елементом активного реформування державного сектору в Україні, тож процес реформування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, стимулювання професійної взаємодії органів, посилення їх інституційної спроможності та розмежування їх повноважень з органами виконавчої влади триває і нині, тож прийняті на сучасному етапі нормативно-правові акти будуть сприяти оптимальному функціонуванню цих інституцій і ознаменують собою початок нового етапу їх взаємодії.

2. Взаємодія між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, досліджена з праксеологічної точки зору, повинна ґрунтуватись на принципі партнерства та спрямовуватись на досягнення спільної мети у розрізі підвищення рівня добробуту та якості життя населення як окремої територіальної громади, так і всієї держави у цілому. Поняття «взаємодія» в рамках дослідження адміністративно-правового регулювання запропоновано розглядати у світлі спільної діяльності двох і більше суб'єктів з метою реалізації спільних цілей, інтересів та потреби.

Ефективність та динамічність взаємодії органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади як якісного показника ефективності функціонування держави загалом запропоновано визначати через особливості, характерні ознаки у вигляді нормативно-правових підстав, узгодження спільних процесів, наявності спільних потреб, інтересів і цілей, через спільну відповідальність суб'єктів взаємодії, її строковість, законодавчу регламентацію процесу взаємодії, через прогрес як результат взаємодії, покращення зовнішнього та внутрішнього іміджу вищезазначених суб'єктів взаємодії. Виокремлення зазначених характерних ознак надало можливість сформулювати та запропонувати нове визначення поняття в «взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування» з точки зору адміністративно-правових відносин, – як спільної діяльності визначених суб'єктів адміністративного права, що має правові підстави, реалізується у порядку та межах, визначених чинним законодавством України, з метою реалізації спільних повноважень, інтересів, потреб, завдань.

3. Дослідження принципів взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як основоположних ідей, засад, правил, прямо чи опосередковано визначених чинним законодавством України, дало змогу сформулювати тезу, що останні врегульовують всі правовідносини між взаємодіючими зазначеними органами та допомагають визначити спільну потребу і інтерес взаємодіючих органів у процесі та результаті взаємодії. З огляду на специфіку відповідних взаємовідносин запропоновано до загальних принципів взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади віднести принципи верховенства права, законності, рівності, прозорості, публічності та відкритості, підконтрольності та відповідальності, а також системності та професіоналізму. Виокремлення специфіки особливих відносин між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, що здебільшого не врегульовані законодавчо або врегульовані лише частково, надало змогу вперше запропонувати спеціальні засади взаємодії між визначеними органами та віднести до таких принципи спільності інтересів, планування та стратегічного планування, доцільності взаємодії, відповідальності, оптимальності, єдності, вторинності виконавчої влади тощо.

4. Наукове віднесення до взаємодії як процесу наявності конкретно визначеної мети та її реалізацію через основні методи, форми та принципи такої взаємодії, що підштовхнуло до виокремлення за допомогою основних засад основні методи відповідної взаємодії, та надало змогу запропонувати такі основні методи взаємодії вказаних органів як координація, планування, контроль

та інформаційне забезпечення. Дослідження методології спонукало до визначення основної мети методів ефективної реалізації повноважень органів публічної влади, зокрема делегованих повноважень наданих органам місцевого самоврядування, а також підвищення якості життя населення та забезпечення прав і свобод громадян як відповідної територіальної громади, так і усієї держави загалом. Водночас, у результаті дослідження зазначеного питання, вдалось дійти висновку, що чинним законодавством України не визначено поняття та основні методи і форми взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Відсутність належного правового регулювання методів і форм такої взаємодії зумовлює здійснення такої взаємодії на локальному рівні частково, або така взаємодія відсутня в цілому. На сьогодні пропонуємо вважати актуальною систематизацію зазначених методів і форм взаємодії, а також їх закріплення на законодавчому рівні.

5. Дослідження форм взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні сформувало розуміння різниці між взаємодією представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування (радами та їх виконавчими органами), та взаємодією між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, зокрема у частині реалізації органами місцевого самоврядування делегованих повноважень (обидва види різнорівнево є взаємодією органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, однак відповідна взаємодія несе за собою абсолютно різний сенс). Взаємодія між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування має такі форми: нормативно-правову – тобто чітке розмежування повноважень та відповідальності між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади; організаційно-розпорядчу – затвердження на законодавчому рівні порядку та механізму їх взаємодії та усунення дублювання повноважень, зокрема контролю за виконанням делегованих повноважень з боку представницького органу місцевого самоврядування та з боку органів виконавчої влади; прогностичну та планову – розроблення та організація ефективного механізму спільної дії; організаційно-комунікаційну – участь в спільних програмах, перенесення акцентів з контрольної діяльності на співпрацю; методичну – надання методичної та консультативної допомоги; аналітичну – надання аналітичних звітів, висновків, оглядів взаємодії. Разом з тим, запропоновані вище форми взаємодії не обмежують сфери взаємодії між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; більше того така взаємодія є ефективною з точки зору результативності та потребує подальшого розвитку.

6. Взаємодія органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері погоджувальних, дозвільних та контрольно-наглядових процедур є важливим чинником ефективного функціонування системи публічного управління, адже пропонуємо тезу, що злагоджена співпраця цих інституцій сприяє забезпеченню законності, прозорості та результативності адміністративних процесів, що безпосередньо впливає на якість публічного управління та рівень довіри громадян до влади. Аналіз правових аспектів та практичного застосування зазначених процедур свідчить про необхідність

удосконалення механізмів координації між державними органами та місцевим самоврядуванням. Зазначене передбачає чітке розмежування повноважень, усунення правових колізій, цифровізацію адміністративних процесів та підвищення рівня контролю за їх виконанням. Таким чином, оптимізація взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування є одним із ключових напрямів підвищення ефективності публічного управління. Вдосконалення погоджувальних, дозвільних і контрольно-наглядових процедур сприятиме раціональному використанню ресурсів, зменшенню адміністративних бар'єрів і створенню сприятливих умов для соціально-економічного розвитку.

7. Нормативно-правове регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади з одного боку пропонуємо вважати не обмежувачим, а з іншого боку – несистематизованим, невсеохоплюючим, а подекуди – дискреційним, що неефективно впливає на взаємодію між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Конституція України 1996 року є головним актом, який регламентує діяльність цих органів; також діє низка законів і міжнародних документів, ратифікованих Верховною Радою України, які закріплюють різні аспекти їх організації, функціонування і взаємодії. Втім, законодавство у цій сфері продовжує розвиватися і вдосконалюватися, аби зрештою сфери компетенції цих органів були чітко розмежовані (адже наразі все ще існують правові колізії під час реалізації ними своїх повноважень). Нормативно-правове регулювання органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади має вдосконалюватися, аби зрештою сфери компетенції цих органів були чітко розмежовані (адже наразі все ще існують правові колізії під час реалізації ними своїх спільних повноважень).

8. Тенденції взаємодії між органами місцевого самоврядування чи взаємодії між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування пропонуємо запакувати у низку найбільших потреб: прийняття відповідного законодавства та встановлення критеріїв співробітництва; забезпечення фінансування у разі взаємодії в рамках виконання делегованих центральними органами влади повноважень; чітка регламентація контролю за реалізацією повноважень; нормативне закріплення механізмів контролю за дотриманням бюджету; формування практики взаємодії через обмін інформацією та надання консультацій.

9. Удосконалення потребує забезпечення реалізації інтересів та вирішення питань місцевого значення громадами шляхом внесення змін до нормативно-правових актів з метою надання фінансової автономії органам місцевого самоврядування для належного розподілення місцевого бюджету та задоволення потреб територіальних громад; деталізації на нормативному рівні взаємодії територіальних громад з районними та обласними радами у частині реалізації територіальними громадами права на вирішення потреб місцевого значення. Окремої уваги потребує проблема взаємодії органів місцевого самоврядування та територіальних громад у частині реалізації визначеними органами делегованих повноважень; участь територіальних громад у такому процесі має бути посилена. Крім цього, підсумовуємо, що реформування правового регулювання діяльності територіальних громад може бути забезпечене лише

зміщенням акцентів з органів місцевого самоврядування на громаду як першого елемента системи місцевого самоврядування в Україні.

10. Громадський контроль за здійсненням органами місцевого самоврядування в Україні є важливим, адже виступає елементом забезпечення демократії та впливу на розвиток місцевого самоврядування загалом. Під час воєнного стану в Україні, та в результаті переведення уваги громадськості до вирішення питань місцевого значення, контроль за здійсненням діяльності органами місцевого самоврядування з боку громади не є ефективним. Крім цього, з метою популяризації громадського контролю органами місцевого самоврядування та державними органами не проводиться стимулююча інформаційна політика, більше того – доступ до деяких будівель органів місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану для громадськості закритий, що також не спонукає ні розвитку місцевого самоврядування, ні розвитку громадського контролю. Разом з тим, контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування в Україні є необхідною умовою збереження високого рівня застосування принципу децентралізації влади, тож загалом громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування є чинником, що стимулює вдосконалення реалізації окремими органами власних повноважень, а координація та вдосконалення правової бази ефективної взаємодії на муніципальних рівнях є важливим аспектом належного функціонування органів місцевого самоврядування.

11. За результатом дослідження зарубіжного досвіду взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, який зарекомендував свою ефективність, запропоновано наступні напрямки з метою удосконалення в Україні такого процесу взаємодії: необхідність належного фінансування органів місцевого самоврядування задля того, щоб вони могли повноцінно і результативно реалізовувати покладені на них функції і повноваження; зміцнення місцевого самоврядування шляхом консолідації (об'єднання, укрупнення) територіальних громад і забезпечення для них надійних джерел доходу. Такий досвід сприятиме набагато ефективнішому використанню державних коштів і дозволить таким угрупованням стати об'єктами регіональної політики; забезпечення співпраці між територіальними громадами. Європейська практика демонструє, що в країнах, які не обрали шлях консолідації на місцевому рівні, механізми міжмуніципального співробітництва виступають як ключовий інструмент для забезпечення ефективного та якісного надання публічних послуг на локальному рівні. Інститут префекта, або його аналог, успішно функціонує в низці європейських держав, зокрема у Франції, Польщі, Чехії та інших країнах, виконуючи роль гаранта балансу між різними гілками влади та запобігаючи ризикам безконтрольності, що можуть виникнути в умовах децентралізації. Вкрай необхідним є чітке законодавче розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, що забезпечить автономність територіальних громад у вирішенні місцевих питань та унеможливить незаконне втручання державних органів у їхню діяльність. Крім того, першочерговим завданням залишається відновлення функціонування

органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях, що є важливим для забезпечення стабільності та розвитку місцевих громад.

12. Належне функціонування органів місцевого самоврядування та їх взаємодія з органами виконавчої влади, зокрема з огляду на досвід зарубіжних країн, є важливим завданням муніципальної влади, а особливо коли мова йде про міста з особливим статусом в Україні. Законодавство в Україні та країнах континентальної правової системи розмежовує регулювання місцевого самоврядування та управління; крім того, правова система вищезазначених країн характеризується функціонуванням органів місцевого самоврядування та виконавчих органів разом. Тож, для забезпечення ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, зокрема у частині забезпечення реалізації делегованих повноважень, слід використати досвід Німеччини, у частині ефективності роботи представника органу виконавчої влади в органі місцевого самоврядування, з метою налагодження взаємодії з органами виконавчої влади в частині спільної діяльності. Питання функціонування і взаємодії між органами і інституціями є достатньо глобальним, тож потребує відповідної регуляції і роль державних органів у відповідній сфері, зокрема центральний орган виконавчої влади у визначеній сфері має ефективно формувати і реалізовувати політику через спільні стратегії, державні програми тощо.

13. Країни Скандинавського півострова характеризуються здебільшого автономністю місцевих органів влади у вирішенні питань місцевого значення, зокрема, у частині надання муніципальних послуг. Деякі країни характеризуються закріпленням можливості надання муніципальних послуг у Конституції, деякі на законодавчому рівні, а деякі закріплюють належність органів місцевого самоврядування до надання муніципальних послуг у спеціальних законодавчих актах, що регламентують окрему сферу, до якої відповідна послуга належить. Ефективний досвід, який слід рекомендувати запозичити у частині надання муніципальних послуг органами місцевого самоврядування в Україні – це закріплена на законодавчому рівні відповідальність органів місцевого самоврядування за надання муніципальних послуг; розвинена громадська свідомість, що дозволяє здійснювати ефективний громадський контроль за наданням послуг органами місцевого самоврядування; цифровізація більшості послуг та розширення послуг, які можуть реалізовуватись органами місцевого самоврядування на місцевому рівні.

14. До основних напрямків вдосконалення взаємодії вказаних органів необхідно відносити: удосконалення нормативно-правової бази, розширення сфери делегованих повноважень, пошук додаткових джерел формування дохідної частини місцевого бюджету, заборону втручання в діяльність органів місцевого самоврядування органами виконавчої влади. Розмежування компетенції між виконавчими та місцевими органами влади повинно бути проведено з врахуванням особливостей території, з урахуванням, економічних, соціальних, географічних, етнічних факторів, задля покладення повноважень на ті органи влади, які зможуть найбільш ефективно їх реалізувати.

15. У частині проблем невідповідності принципу децентралізації влади під час взаємодії органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, слід зазначити таке. За результатом дослідження пропонуємо наступні рішення для взаємодії між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади, з метою, у тому числі, дотримання принципу децентралізації влади та інших загальних засад місцевого самоврядування: прийняття відповідного законодавства та встановлення критеріїв співробітництва повноваженнями центральних (державних/регіональних) органів влади; забезпечення фінансування у більшості випадків є завданням центральних органів влади, хоча муніципалітети також вправі збільшувати податки на своїй території, а також передбачений інститут спільного фінансування з деяких питань; нагляд за законністю є повноваженням центральних (державних/регіональних) органів влади; крім того, існують механізми контролю за дотримання бюджету; у рамках спільної відповідальності передбачені централізовані механізми контролю за результатами роботи; нормативно закріплено обов'язок проведення регулярних консультацій з муніципальними асоціаціями щодо затвердження місцевих статутів, бюджетів та інших важливих питань, що стосуються місцевого самоврядування; укладення спеціальних угод між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади для підвищення ефективності та продуктивності співпраці або визначення шляхів фінансування повноважень тощо.

16. Запропоновано розробку та прийняття низки нормативно-правових актів з метою удосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади: 1) видання Указу Президента України «Про Національну стратегію сприяння взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні на 2026-2031 роки» з метою забезпечення належного функціонування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, забезпечення розробки спільних механізмів вирішення питань місцевого значення. В рамках запропонованого указу рекомендовано затвердити Національну стратегію сприяння взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні на 2026-2031 роки; запропоновано Кабінету Міністрів України: забезпечити за участю обласних, Київської міської державної адміністрації: розробити та затвердити трирічні плани заходів з реалізації Стратегії; здійснити підготовку та оприлюднення щоквартальних та щорічних звітів про виконання планів заходів з реалізації Стратегії; опрацювати питання щодо створення ефективних механізмів фінансової підтримки реалізації Стратегії; визначити механізми для належної координації та моніторингу реалізації Стратегії; 2) з метою вирішення проблеми відсутності нормативного визначення поняття «взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади», нормативної систематизації методів і форм взаємодії, запропоновано доповнення відповідними нормами Законів України «Про місцеві державні адміністрації» та «Про місцеве самоврядування в Україні», в яких визначити форми, сфери (напрями) та методи взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади; 3) внесення змін до Закону України «Про місцеве

самоврядування в Україні» з метою забезпечення регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування з органами виконавчої влади, а саме: у частині другій статті 58 після слів і знаків «та посадовими особами місцевого самоврядування,» доповнити словами і знаками «органами виконавчої влади»; 4) в рамках реалізації делегованих повноважень органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади розробити та прийняти Кабінетом Міністрів України Порядок взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час реалізації спільних повноважень, що забезпечить унормування алгоритмів реалізації делегованих повноважень чи повноважень, що відповідно до чинного законодавства України реалізується органами місцевого самоврядування спільно з органами виконавчої влади; 5) рекомендувати Асоціації міст України як платформі діалогу місцевого та центрального рівнів влади надати пропозиції Кабінету Міністрів України щодо унормування механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Окреслено проблемні аспекти, неузгодженості та юридичні колізії адміністративно-правового регулювання взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади, особливо сучасного стану в рамках правового режиму воєнного стану та дублювання повноважень місцевими адміністраціями та місцевими воєнними адміністраціями.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:
статті в періодичних наукових фахових виданнях України:

1. Kozin A. Problems of non-compliance with the principle of decentralisation of power in interaction between local self-government bodies and executive authorities. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 7. P. 59–64.
2. Kozin A. Foreign experience of exercising powers by local self-government bodies and executive authorities. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 8. P. 63–69.
3. Козін А.О. Зарубіжний досвід забезпечення функціонування органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 2. С. 64–70.
4. Козін А.О. Тенденції взаємодії органів місцевого самоврядування та об'єднаних територіальних громад з реалізації делегованих повноважень. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 206–211.
5. Козін А.О. Вплив зарубіжних країн на становлення та розвиток муніципальної влади в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 3. С. 74–80.
6. Козін А.О. Тенденції розвитку реалізації делегованих повноважень органами місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 116–122.
7. Козін А.О. Забезпечення доступності муніципальних послуг шляхом використання цифрових технологій. *Київський часопис права*. 2024. № 3. С. 62–66.

8. Козін А.О. Проблеми нормативного закріплення визначення понять повноваження та компетенція органів місцевого самоврядування. *Приватне та публічне право*. 2024. № 3. С. 18–21.

9. Козін А.О. Реалізація природоохоронних повноважень виконавчими органами рад як органами місцевого самоврядування під час правового режиму воєнного стану в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 3. С. 33–37.

10. Козін А.О. Проблема функціонування місцевого самоврядування в сфері екологічних відносин у період правового режиму воєнного стану. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2024. № 3 (85). С. 56–60.

11. Козін А.О. Проблеми нормативно-правового регулювання функціонування органів місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 4. С. 119–123.

12. Козін А.О. Особливості надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування у період воєнного стану. *Juris Europensis Scientia*. 2024. Вип. 4. С. 63–65.

13. Козін А.О. Особливості реалізації повноважень органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення безпеки в період воєнного стану. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. Вип. 4(57). С. 30–33.

14. Козін А.О. Форми взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час реалізації повноважень. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 5. С. 55–59.

15. Козін А.О. Проблеми забезпечення виконання повноважень деякими органами місцевого самоврядування у сфері поводження з відходами в період воєнного стану. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 38–43.

16. Козін А.О. Сучасна взаємодія органів місцевого самоврядування та органів національної поліції у сфері забезпечення громадської безпеки і порядку. *Юридичний вісник*. 2024. № 5. С. 50–55.

17. Козін А.О. Практичний досвід функціонування та взаємодії органів місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 6. С. 49–53.

18. Козін А.О. Інструменти безпосередньої участі громади у вирішенні питань здійснення видатків з місцевих бюджетів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. С. 45–47.

19. Козін А.О. Правове регулювання запобігання корупції в органах місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2024. Вип. 34. С. 96–101.

20. Козін А.О. Проблемні аспекти функціонування місцевого самоврядування у сфері земельних правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2024. № 70. С. 33–35.

статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

21. **Kozin A.**, Kozin S., Kondratiuk T. International cooperation in public control of local governments: lessons for Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13. Iss. 78. P. 72–80. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.78.06.6> (**Web of Science**).

22. **Kozin A.**, Kozin S., Kovach D., Brulevych V., Kovach O. Sustainable Municipal Reform in Ukraine: Theoretical Foundations and European Integration Perspectives. *European Journal of Sustainable Development*. 2025. Vol. 1. Issue 13. P. 283–294. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2025.v14n1p283> (**Web of Science**).

23. Козін А.О. Визначення поняття та характерних ознак взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як об'єкту адміністративно-правового дослідження. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2025 № 1 (69). С. 161–165. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.1.23> (Республіка Польща).

24. **Kozin A.**, Kozin S. Implementation of European standards in the activities of local government bodies. *Edelweiss Applied Science and Technology*. 2025. Vol. 3. Iss. 9. P. 279–285. DOI: <https://doi.org/10.55214/25768484.v9i3.5205> (**Scopus**).

публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

25. Козін А.О. Ключові функції взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 139–141.

26. Козін А.О. Сутність взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування як об'єкт адміністративно-правового дослідження та предмет внутрішньо управлінської діяльності. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15–16 лют. 2023 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 117–120.

27. Козін А.О. Магдебурзьке право, як історичний прообраз сучасної моделі органів місцевого самоврядування. *Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 16–17 квіт. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

28. Козін А.О. Завдання взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.

29. Козін А.О. Принципи взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (Київ, 4–5 черв. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 98–100.

30. Козін А.О. Розвиток публічно-правових відносин щодо взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на території України в ХХ столітті. *Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ,

18–19 верес. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

31. Козін А.О. Форми взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 18–19 лют. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–73.

32. Козін А.О. Теоретико-правова характеристика адміністративно-правового механізму взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. *Актуальні питання науки і практики та шляхи їх вирішення*: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 4–5 черв. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 40–43.